

AB'NİN BALKANLAR SINAVI (PELJESAC KÖPRÜSÜ) - 08.03.2021

Hasan Sevilir AŞAN

Ambassador (R)

Blog No: 13
08.03.2021

Hasan Sevilir AŞAN*

ABnin, istikrarın tesisi için uzlaştırıcı katalizör rol üstlenmesi beklenirken Balkanlarda siyasi ve etnik gerilime yol açacağı aşikâr olan bir yaraya, Birlik içinde olma avantajını kullanan üyesinin isteği doğrultusunda tuz serpiyor olması anlaşılır, rasyonel bir durum değildir. Yatırım anlaşmasını kotarmak için Çin ile yakınlaşma uğruna Balkanlar arka bahçesine uzak düşmesi ise soru işaretleri taşıyan başka bir garabettir.

ABNİN BALKANLAR SINAVI (PELJESAC KÖPRÜSÜ)

Balkanlar en barışçıl dönemlerinde dahi etnik milliyet ve inanç temelli gerilimlere gebe bir coğrafya olagelmiştir. Stratejik konumu ve çok uluslu yapısı ile her dönemde büyük devletlerin çıkar ve nüfuz oyunlarına maruz kalmış, kolayca barut fıçısı haline dönüşebilmiştir.

Genç cumhuriyetlerin BM, NATO, AB ve benzeri uluslararası mekanizmalardaki taahhütlerinin aksine, Balkan coğrafyasının kendi içinde ayaklarının yere değdiğini söylemek güçtür.

Balkanlar cadı kazanının, eski acılardan çıkarılması gereken derslere rağmen hala içten içe kaynadığını görmek büyük talihsizliktir.

AB

Yeni cumhuriyetlerin tamamının ulusal hedefi, uluslararası kuruluşlarla bütünleşme ve bilhassa Avrupa Birliği tam üyeliğidir.

Balkan tarihçileri, AB yönelimleri farklı aşamalarda olan bu ülkeler için Brükselin yeni İstanbul olduğunu sıkça dile getirmektedir.

Balkan ülkeleri arasındaki çekişmelerin ancak tamamının AB şemsiyesi altında bütünleşmesi ile sona ereceği beklentisi hala bir dilekten öteye geçememiştir. Kendi içinde kritik yapısal sorunlar yaşayan ABnin isteksiz, dağınık politikaları bu anlamda bölgede derin bir hayal kırıklığı yaratmıştır.

ABnin, bütünleştirme şemsiyesini açamaması en çok da, çok kültürlü, çok uluslu Balkanların Bosna Hersek (B-H), Makedonya, Kosova gibi en çok uluslu sıcak noktalarda istikrarsızlığı körüklemiştir.

Her ne kadar eskisi gibi patlamaya hazır saatli bomba değilse de bastırılmış Bosna Hersek, Kosova ve Makedonya bilmeceleri göz önüne alındığında, Balkanların düşük yoğunluklu da olsa halen potansiyel gerilim riski taşıdığını söylemek mümkündür.

Nitekim yeniden gündeme gelen Bosna Hersek/Hırvatistan köprü inşası restleşmesi bu bağlamda uluslararası toplumun dikkatini çekmektedir. Peljesak, bir köprüden çok daha fazla anlamlar içermektedir.

DAYTON ANLAŞMASI

Balkanların 1990lar dönüşümünde üç yıl süren acımasız Bosna savaşı 1995 tarihli Dayton Anlaşması ile sonlandırılmıştı.

Anlaşmada Hırvatistan toprakları, ara bölgede 20 kilometrelik Neum Kasabası Bosna Herseke bırakılmak suretiyle iki parçalı hale gelmiş, Hırvat yoğun Neum kıyısı ile Bosna-Hersekin Adriyatike açılımı sağlanmıştı.

Hırvatistan, Daytonın imzasından hemen sonra, topraklarını iki parçalı hale getiren kilidi açma yönünde gayret sarf etmiştir.

Altın yumurtlayan Dubrovnik ve Split turizm bölgelerinin, BH topraklarından geçmeden, doğrudan karayolundan irtibatlandırılması için Peljesak Köprüsü fikrini canlı tutmuş, bir dönem maddi nedenlerle dondurmak zorunda kaldığı projeyi 2018den itibaren AB fonları desteğinde yeniden hayata geçirmiştir.

***

Dayton düzenlemeleri, Bosna Hersekte siyasi tarihte örneği olmayan karmaşık bir kantonal federe devlet modeli yaratmıştı.

Buna göre B-H devleti, Bosna-Hersek ve Sırp Cumhuriyeti entiteleri ile Bricko özerk bölgesinden müteşekkil bir federal yapıdır.

Eşi benzeri görülmeyen bu yapıda Devlet Başkanlığı Konseyi üç kurucu halkın temsilcilerinin dönemsel icraatıyla oluşurken, ülkede beş cumhurbaşkanı, 14 başbakan, 180 bakan, 760 milletvekili görevdedir.

Bugün, B-H bu siyasi yapısı ile hayati egemenlik haklarının korunması dâhil her alanda karşılaştığı yönetsel çıkmazlarla baş etmeye çalışmaktadır.

Dayton bu anlamda bir barış anlaşmasından çok savaşı durduran uzun soluklu bir ateşkes anlaşması olarak değerlendirilir.

PELJESAK

İki ülkenin Adriyatikdeki deniz sınırlarını düzenleyen bir anlaşma bulunmamaktadır.

Bosna Hersek, Adriyatik ve uluslararası sulara ulaşım koridorunu tıkayacak olan Peljesak Köprüsünün inşaatına tepki göstererek bunun uluslararası deniz hukuku ilkelerinin açık ihlali olduğunu öne sürmektedir.

Ancak Köprü yapımına BHin üç kurucu halkından sadece Boşnak liderlerden egemenlik itirazı gelmektedir. Diğer kurucu toplumlar olan Sırp ve Hırvatlar ses çıkarmayarak alenen projenin önünü açmaktadır.

Bu durum karmaşık siyasal yapısı nedeniyle BHin bir devlet olarak egemenlik hakkını uluslararası kanallarda aramasının önünü tıkamakta olup, üçlü Devlet Başkanlığı Konseyinin Sırp ve Hırvat üyelerinin Boşnakların olası bir resmi itirazına destek vermesi beklenmemektedir.

AB-ÇİN GARABETİ

İki devleti birbirine düşürebilecek Köprü projesi tam da rafa kaldırılmışken, AB tarafından finanse edilerek canlandırılması kaygıları ciddi şekilde arttırmıştır. AB, 350 milyon Euro destek taahhüt etmiş, inşaat ihalesi de AB onayı ile Çine bahşedilmiştir.

Balkanları arka bahçesi sayıp, bölgenin barış ve istikrarını en çok istediği varsayılan ABnin, bu dondurulmuş hassas meseleyi özel hibelerle besleyip ısıtması anlaşılmaz bir garabeti oluşturmaktadır.

Köprü inşaatının, ABD yönlendirmesi ile Çinden uzaklaşması beklenen Batının en büyük kurumlarından AB tarafından, Çine ihale edilmesi de soru işaretleri taşıyan diğer bir garabeti oluşturmakta.

Çin bir taşla iki kuş vurma şansını yakalamıştır. Köprü ile Modern İpek Yolu da denilen Bir Kuşak Bir Yol projesine somut adım atılırken, AB-Çin yatırım ortaklığı da ivme kazanmaktadır.

Hırvatistanın AB içi maharetli diplomasisine Almanyanın müzaheretiyle kotarılan köprü projesi, AB-Çin yatırım ortaklığının şimdilik en dişe dokunur ürünü olacaktır.

Peljesak, Bosna Hersekin Boşnak halkı dışında Hırvatistan, AB ve hatta Çin dâhil tüm tarafları memnun etmektedir.

***

ABnin, istikrarın tesisi için uzlaştırıcı katalizör rol üstlenmek yerine Balkanlarda siyasi ve etnik gerilime yol açması aşikâr olan bir yaraya, Birlik içinde olma avantajını kullanan üyesinin isteği doğrultusunda tuz serpiyor olması anlaşılır, rasyonel bir durum değildir. Uzun vadede ortaya çıkacak olumsuzluklar en çok ABnin kendisini meşgul edecektir. Görülmektedir ki, AB geçmişte pek çok örneği görülen (örneğin, Türkiyenin tam üyeliğinin Yunan-Kıbrıs Rum çıkarları için feda edilmesi gibi) yeni bir vahim hata daha işlemektedir.

Bu şekilde, ABnin yatırım ortaklığı peşinde Çin ile yakınlaşma serüveninde arka bahçesindeki Balkanların kırılgan barış ve istikrar sürecini gözden çıkarabilmesi ise anlaşılmaz bir tutum olmaktadır.

DİPLOMASİ

Uluslararası hukukun açık ihlali karşısında dahi egemenlik hakkını savunma durumunda olamayan Bosna Hersekin itiraz, müzakere veya diplomatik girişim şansı kısıtlıdır. Üçlü yönetimin diğer ayakları olan Hırvat ve Sırp ortaklar Boşnakları yalnız bıraktığı için, resmi hak arama yolları tıkanmıştır.

Neumun Dayton anlaşmasıyla Bosna Herseke bağlanmasında rol oynamış olan Türk diplomasisinin, bu ülkenin hayat damarlarının tıkanmaması yönünde yeniden titiz bir diplomatik misyon üstlenmesi beklenir.

Eli kolu bağlı, çaresiz haldeki Bosna Hersekin egemenlik hakkının bu şekilde ihlali ileride yeni gerginliklere yol açabilecek olup çözümü için daha büyük enerji gerekebilecektir.

Balkanlar gibi kaynamaya hazır bir bölgede ABnin yaptığı yanlış hesabın Bağdattan döneceği gerçeğinin geç kalınmadan, incelikli bir dil ve etkin bir mekik diplomasisi ile Hırvatistan, AB, Çin, ABD ve diğer ilgili tarafların dikkatine getirilmesi isabetli olabilecektir.

Neum Haritası

Dayton Barış Anlaşması imza töreni, Paris, 14 Aralık 1995

**Büyükelçi (E)*

***Kapak fotoğrafı: Peljesak Köprüsü*

Yazar hakkında :

1977 yılında Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi'nden mezun olmuştur. Dışişleri Bakanlığı'nda 1979 □□□□□ yıllarında Personel ve Özlük İşleri Dairesi Başkanlığı'nda Aday İdari Memur olarak görev almış ardından çeşitli yurt içi ve yurt dışı görevlerde bulunmuştur. 1997-1999 yılları arasında Tebriz Başkonsolosu, 1999-2001 yıllarında Personel Daire Başkanı, 2001-2005 yıllarında Melbourne Başkonsolosu, 2005-2008 yılları arasında Balkanlar ve Orta Avrupa Genel Müdür yardımcısı olmuştur. 2009-2013 yılları arasında Arnavutluk büyükelçisi olarak görev yapmıştır. 24 Mayıs 2014 tarihinde Dışişleri Bakanlığı müşavirliğine atanmış olup 2014 yılında Çanakkale Savaşları Yüzüncü Yıl Anma Törenleri Koordinatörü ve G20 Türkiye dönem başkanlığı döneminde ise G20 Liderler Zirvesi Lojistik Görev Gücü Başkanı olarak görev yapmıştır. 30 Ocak 2017 - 4 Ocak 2019 tarihleri arasında Güney Sudan Büyükelçisi olarak görev ifa etmiştir.

Alıntı bulunmak için: ASAN, Hasan Sevilay. 2026. "ABNİN BALKANLAR SINAVI (PELJESAC KÖPRÜSÜ) 08.03.2021." Avrasya İncelemeleri Merkezi (AVİM) Blog, No.2021/13. Mart 08. Erişim Ekim 30, 2026. https://avimbulten.org/public/Blog/AB-NIN-BALKANLAR-SINAVI-PELJESAC-KOPRUSU-08-03-2021

Süleyman Nazif Sok. No: 12/B Daire 3-4 06550 Çankaya-ANKARA / TÜRKİYE
Tel: +90 (312) 438 50 23-24 • **Fax**: +90 (312) 438 50 26
@avimorgtr
https://www.facebook.com/avrasyaincelemelerimerkezi
E-Posta: info@avim.org.tr
http://avim.org.tr

© 2009-2025 Avrasya İncelemeleri Merkezi (AVİM) Tüm Hakları Saklıdır